

Op alle websites die ik voor mijn vertrek naar Pakistan raadpleegde, was regen voorspeld voor de regio Gilgit-Baltistan, in het noordoosten van het land, maar mijn regenjas blijft de hele reis lang onderaan in mijn rugzak zitten. De dagen zijn helder, met een staalblauwe lucht waartegen de besneeuwde bergtoppen zich scherp aftekenen. Telkens weer moet ik denken aan het plaatje op de doos met kleurpotloden die ik ooit van Sinterklaas kreeg, maar dit zijn andere bergen, niet de Mont Blanc, wel het Karakoramgebirge. We zien het punt waar drie bergketens elkaar raken: de Hindu Kush, de Himalaya en de Karakoram. Geen drielandenpunt, maar een driegebergtenpunt.

Klimmers van over heel de wereld komen hiernaartoe om de K2 te beklimmen, niet de hoogste berg ter wereld maar wel de lastigste en gevaarlijkste. De K van K2 staat

DE GIDS GAAT ONS VOOR OP EEN RICHEL DIE SMALLER EN SMALLER WORDT, MET LINKS EN RECHTS DIEPE KLOVEN

voor Karakoram, en er zijn ook een K1, een K3, een K4 en zo verder, maar het is de K2 die wereldfaam geniet.

Wij - de zestien mensen die zich voor deze reis hebben ingeschreven - wagen ons niet verder dan het *base camp*-niveau, en dat is al zwaar genoeg. *Base camp* klinkt me indrukwekkend in de oren, maar het blijken gewoon plekken te zijn op een zekere hoogte waar tenten kunnen worden opgesteld om te overnachten. Die tenten én onze rugzakken worden door ezeltjes naar boven gedragen. Twee keer zien we een dier bijna omvallen, zo

BERGEN VERZETTEN IN PAKISTAN

Nadat ze eerder al door Saoedi-Arabië, Turkmenistan en Kazachstan trok, reisde **Kristien Hemmerechts** naar het noorden van Pakistan. In de voetsporen van Alexander de Grote waagde de schrijfster zich aan een tocht door de hoogste bergen ter wereld. Het leverde haar twee dingen op: de bijnaam 'dappere trekker' en een verse voorraad herinneringen.

beeld RONNIE DANKELMAN

Kristien Hemmerechts kijkt uit over de Hunzavallei, net nadat ze 1.600 traptreden heeft beklommen

Ontbijten in Rakaposhi base camp, op ruim 3.400 meter hoogte.

zwaar worden ze door onze gidsen beladen.

Het eerste *base camp* dat we aandoen is dat van de indrukwekkende Rakaposhi, die 7.788 meter boven de zeespiegel torent. Het kamp ligt ongeveer halverwege achter een moreen, een wal van aarde die opgestuwd werd door een gletsjer. Aan de ene kant van de moreen ligt de gletsjer met zijn grillige vormen en kleuren, aan de andere kant een grasveld met een kabbelend riviertje waar de ezels kunnen grazen en uitrusten. 's Nachts balken ze hartverscheurend. Nood aan seks, vermoed ik.

OVERAL SMELTWATER

De volgende ochtend klauteren we over de moreen en dalen af naar de gletsjer. Die verkeert in lichtjes zorgwekkende toestand. Waar we in de kloven kunnen kijken blijkt de ijslaag nog best dik te zijn, maar overal stroomt smeltwater. Al jaren krimpt de gletsjer in de zomer sneller dan hij in de winter aangroeit. Gletsjers zijn duidelijk niet gemaakt

voor een wandeling. Het terrein is grillig en oneffen, maar we zetten koppig door tot we de moreen aan de overkant bereiken. Met het laatste spatje energie klimmen we erover en dalen af naar het verlaten *base camp* van de Diran, een fraaie berg met een hoogte van 7.266 meter. Een kudde yaks kuiert

IK STAAR IN DE KLOOF EN WEET: DAAR WIL IK MIJN LEVEN NIET EINDIGEN. 'IK SPRING NIET!', ROEP IK

er rustig rond en knabbelt aan het gras. Waar komen die vandaan? Kunnen die gletsjers oversteken?

Lang kunnen we er niet blijven want de zon begint te zakken. We nemen een andere weg over een smal pad, hoog op de moreen. Het loopt gemakkelijker, zolang je maar niet naar beneden kijkt. Dan moeten we toch weer de gletsjer op. De gids gaat ons voor op een richel die smaller en smaller wordt, met links en rechts diepe kloven. "O nee," zeg ik, "ik ga niet verder. Mijn schoenen krijgen nauwelijks grip

op het ijs." De wandelaars achter me zijn tot dezelfde conclusie gekomen én ze hebben de oplossing gevonden: een sprong over de kloof. "Kom, Kristien," moedigen ze me aan, "jij kunt het ook!"

Mijn ogen staren in de kloof en ik weet: daar wil ik mijn leven niet eindigen. We hebben zelfs geen

touw bij ons om me er eventueel uit te hijsen.

"Ik spring niet!", roep ik.

"Je moet!"

"Ik wil niet!"

"Je hebt geen keus!"

Even plotseling als de paniek is opgekomen, ebt ze weg. Handen staan klaar om me op te vangen. "Op drie spring ik! Een, twee... drie!" Ik beland veilig aan de overkant.

Later zoek ik op welke uitrusting voor een gletsjerwandeling wordt aanbevolen en lees: "Bij

een gletsjerwandeling maak je gebruik van een helm, stijgijsers, een bijl, warme kleding en de juiste schoenen. Ook handschoenen zijn een must, want het ijs kan op bepaalde plekken erg scherp zijn!" Waar die bijl voor zou moeten dienen is me een raadsel, maar die stijgijsers zouden goed van pas zijn gekomen. Ik denk dat het na onze heroïsche overtocht van de gletsjer

MET ZIJN HOGE BERGEN IS HET EEN ONHERBERGZAAM GEBIED, MAAR TEGELIJK IS DE HELE WERELD ER VOORBIJGEKOMEN

was dat de gids me 'oemi' begon te noemen, wat blijkbaar Urdu is voor 'dappere trekker'.

SCHUILPLAATS VAN OSAMA

Wanneer je de kaart van Pakistan openspreidt, zitten wij in het stukje helemaal bovenaan rechts, tegen China aan. Het is een gebied waar ik moeilijk de vinger op kan leggen. Met zijn hoge bergen - de hoogste ter wereld! - is het er onherbergzaam, maar tegelijk is de hele wereld er voorbijgekomen, te beginnen met Alexander de Grote, alsof die bergen veroveraars aantrekken eerder dan afschrikken. Het gebied was ook een belangrijke route voor de karavanen uit het oosten, dat is trouwens nog altijd zo. De Karakoram Highway, die de streek voor het verkeer heeft ontsloten, loopt van Abbottabad, net boven hoofdstad Islamabad én de plek waar Osama bin Laden zich schuilhield, naar de grens met China, en dan verder China in tot Kashgar. Die stad ligt in de regio waar de Oeigoeren wonen.

Voor de Britten en de Russen was het noordoosten van het huidige Pakistan het toneel van wat *'The Great Game'* werd genoemd, de strijd om heerschappij. Aanvankelijk bleven de Britten meer zuidelijk, maar toen ze vernamen dat de tsaar een van zijn kolonels op verkenning had uitgestuurd, gingen ze over tot actie. Dat was in 1888, en drie jaar later konden ze het gebied claimen voor Hare Majesteit Koningin Victoria, of eigenlijk Keizerin Victoria, een titel

die haar in 1876 was gegeven. De foto's van de Britse generaals en kolonels die de belangen van hun koninkrijk kwamen verdedigen, hangen in het gerestaureerde fort van Baltit, net als de portretten van de Aga Khans, die ook de titel van 'mir' droegen. Zij waren de lokale heersers die door de Britten gedood werden op voorwaarde dat ze 'meewerkten'.

zo zegt een van onze gidsen bitter, "hebben hier alles weggesleept en in de Theems gegooid."

"Als ik jou was zou ik weigeren Engels te spreken", plaag ik hem.

"Met Pakistanen spreek ik nooit Engels", zegt hij fel. Ook voor de VS heeft hij geen goed woord over. "Ze moeten ophouden met overal de baas te willen spelen. China is nu de wereldleider."

Over China maakt hij zich trouwens weinig illusies. Ze beweren niets dan vriendschap te koesteren voor Pakistan, maar uiteindelijk is het hun louter om macht en grondstoffen te doen. In Gwadar, helemaal in het zuiden, dicht bij de grens met Iran, hebben ze een haven gebouwd. Wanneer ze uit China door Pakistan goederen naar die haven kunnen vervoeren, bespaart hun dat heel wat dagen op zee. Er moet nog een nieuwe autoweg komen, dwars door Pakistan, maar over het precieze en veiligste tracé wordt nog onderhandeld. Die autoweg zal ook door China worden gebouwd.

Bij een brug wordt goud gedolven. Nieuwsgierig willen we een kijkje nemen, maar we worden met vriendelijke, maar kordate hand door de Chinese opzieners weggestuurd.

De dag begint in Rakaposhi base camp. Yaks brengen een bezoek aan de campsite.

“Waarom wordt die mijn door Chinezen uitgebaat?”, vraag ik aan onze gids.

Hij haalt zijn schouders op. “Iemand zal daar wel veel geld voor hebben gekregen”, zegt hij schamper.

Een honderdtal Chinezen zijn omgekomen bij de aanleg van de Karakoram Highway, voornamelijk door aardverschuivingen. In Gilgit hebben ze een begraafplaats gekregen. Wanneer we die bezoeken, roepen jongeren “Chinezen!” naar ons. We kunnen onze oren niet geloven. Zien wij er in hun ogen werkelijk Chinees uit?

KEUVELEN AAN DE GRENS

Wat je ook denkt van de Chinezen, ze hebben verstand van wegenbouw. De Karakoram Highway slingert zich naar China over de Khunjerabpas op 4.693 meter, de hoogste grensovergang ter wereld. Die is zelfs uitgerust met een geldautomaat, of die het doet hebben we niet uitgetest. Op de grens is een indrukwekkende poort opgericht, mét een hek. De Pakistaanse grenswachters laten ons tot op enkele meters naderen, verder dan het eigenlijk mag, ze zijn duidelijk blij met het bezoek uit Europa.

Terwijl we met hen staan te keuvelen, schuift het hek open. Er verschijnt een kleine rode auto, het merk ben ik vergeten maar niet de nummerplaat: een auto uit Slovakije! De grenswachters con-

troleren de papieren, het portier zwaait open en een jonge, tengere vrouw stapt uit. Is ze helemaal in haar eentje uit Beijing komen rijden? Na haar volgt een busje uit Frankrijk met een boord een man, een vrouw en een peuter, dan een busje met Engelsen en een auto met Italiaanse nummerplaat. Er wordt verbreed aan de grens, verhalen worden verteld, foto's gemaakt.

De vier auto's hebben Europa en Azië doorkruist. In Kirgistan moesten de inzittenden kiezen hoe ze Pakistan wilden bereiken: door Afghanistan of door China. Afghanistan bleek geen optie, dus werd het China. Ze moesten in konvooi rijden, er moest een Chinese gids met hen mee én ze kregen een stapel documenten in te vullen. “We zijn vijf dagen in China geweest,

WIE BLIJFT, LEEFT ZOALS ER GENERATIES LANG IS GELEefd. HER EN DER LIGGEN ABRIKOZEN TE DROGEN, DE OOGST WORDT NOG ALTIJD VERZAMELD IN EEN MAND OP DE RUG

waarvan we er wel vier aan papierwerk en controles hebben gespendeerd.” De man van de Slovaakse kreeg om onduidelijke redenen geen visum voor China, en dus heeft zijn vrouw in haar eentje de tocht ondernomen, terwijl hij per vliegtuig naar Islamabad is gereisd. Als een heldin wordt ze op het dak van haar auto gehesen. Juichend spreidt ze haar armen in de lucht:

ze heeft het klaargespeeld!

De hoogte laat zich voelen, ik voel me duizelig, maar ook opgewonden én erg onder de indruk van de onversaagde wereldreizigers. Onderweg naar de pas reden we in onze 4x4 een vrouw voorbij die naar de grensovergang fietste over die lange, steile klim, en een dag eerder ontmoetten we een vrouw die op een motor van Duitsland naar Australië reisde. Twee jaar had ze ervoor uitgetrokken. Mijn exploot op de gletsjer verbleekte erbij.

HAAG VAN CANNABIS

Er is zoveel gebeurd in dit gebied, de hele tijd loop ik me af te vragen wat het betekent voor de mensen die er geboren en getogen zijn. Jonge mensen trekken weg, ze gaan studeren in Lahore of Karachi of

Islamabad. Wie blijft, leeft zoals er generaties lang is geleefd. Waar het enigszins kan worden terrassen aangelegd om aardappelen, pompoenen, tomaten en spinazie te telen. Het smeltwater uit de bergen wordt opgevangen in irrigatiekanaaltjes. Her en der liggen abrikozen te drogen. Rond de akkers groeien, bij wijze van haag, forse cannabisplanten. Louter van

de geur die ze verspreiden zou je stoned worden. De barre wintermaanden staan voor de deur, er wordt gehooit, voorraadschuren worden gevuld, iedereen helpt mee. Op de meeste plekken is er internet, maar net zo goed wordt de

terende sterrenhemel. Ik kijk omhoog, zie de Melkweg en besef dat ook ik deel uitmaak van die Melkweg, al kan ik dat niet bevatten. Laat iedereen zijn stenen voor zich houden, denk ik, er zijn genoeg stenen gegooit, zeker in dit land.

DE DUURDERE HOTELS WORDEN BEWAAKT DOOR GEWAPENDE AGENTEN, MAAR EIGENLIJK ERVAREN WE NAUWELIJKS EEN SPATJE AGRESSIE

oogst nog altijd verzameld in een mand op de rug.

In Machulo, een dorpje vanwaar je op heldere dagen de K2 kunt zien, is een filmploeg neergestreken, of beter gezegd: een televisiereeks ploeg. India maakt films, Pakistan televisiereksen. Deze zal op Netflix worden uitgezonden. Of het een liefdesverhaal is, vraag ik aan de regisseur. Ja en nee, zegt hij, het zijn vijf verhalen die verstrengeld worden verteld. De titel is een vers van een Pakistaanse dichter. Het laat zich moeilijk vertalen maar het komt erop neer dat iemand zegt: welke stenen en pijlen je ook nog in je bezit hebt, hou ze voor jou, gooi ze niet naar mij, ik ben al verwond.

SCHITTERENDE STERREN

Wanneer we die avond naar ons hotel wandelen, komen we op een donkere, onverlichte strook terecht. Het geluid van de generatoren sterft langzaam uit en we wandelen in stilte onder een schit-

wachten.” Hij woont in Karachi, helemaal in het zuiden, en is een toerist in eigen land. En nee, hij is niet van plan een gletsjer over te steken. “Dat is voor westerse toeristen”, zegt hij met een lach.

BIKKELHARD EN LIEF

Twee goede redenen om het land te bezoeken: het overweldigende landschap én de mensen. Ongetwijfeld kunnen ze bikkelhard zijn voor elkaar, maar ze gaan ook erg lief en speels met elkaar om.

Nooit zal ik de glinstering vergeten in de ogen van Aesir, spreek uit: Isaar. Hij en zijn vrouw hebben een liefdeshuwelijk, het was geen gearrangeerd huwelijk, ze kozen zelf voor elkaar. Ze trouwden toen ze allebei vierentwintig waren en hebben een zoon van vier en een dochtertje van zes. Nu gaat zijn vrouw opnieuw studeren. Trots vertelde Aesir dat hij met haar zou meegaan om haar in te schrijven aan de universiteit. Misschien moet Netflix maar eens een televisiereeks over hun liefdesverhaal maken.

Ook naar Pakistan?

Kristien Hemmerechts boekte deze reis bij de Nederlandse reisorganisatie Sawadee, sawadeereizen.be. Gilgit-Baltistan is ruim dubbel zo groot als België en populair bij bergbeklimmers en wandelliefhebbers. De beste reisperiode is het voor- en najaar. Je vliegt met Turkish Airlines vanuit Amsterdam, via Istanboel naar Islamabad. Vanuit daaruit vlieg je met Pakistan International Airlines naar Gilgit-Baltistan.

Links: Pakistaanse jongens bij een bushalte in Skardu. Rechts: een vrachtwagen die tot kunst is verheven. In Pakistan zie je veel beschilderde trucks rondrijden.

Links: vrouwen in Altit, een dorp in de Hunzavallei. Rechts: een winkelstraat in Skardu.